

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Бранко Ђопић
ДОЖИВЉАЈИ МАЧКА ТОШЕ

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналном издању дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

2010.

АНТОЛОГИЈА
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Бранко Ћопић

ДОЖИВЉАЈИ МАЧКА ТОШЕ

Садржај

УВОД.....	2
ПРВА ГЛАВА.....	3
ДРУГА ГЛАВА.....	5
ТРЕЋА ГЛАВА.....	7
ЧЕТВРТА ГЛАВА.....	9
ПЕТА ГЛАВА.....	11
ШЕСТА ГЛАВА.....	14
СЕДМА ГЛАВА.....	17
ОСМА ГЛАВА.....	20
ДЕВЕТА ГЛАВА.....	23
ДЕСЕТА ГЛАВА.....	26
ЈЕДНАЕСТА ГЛАВА.....	29
ДВANAЕСТА ГЛАВА.....	32
ТРИНАЕСТА ГЛАВА.....	35
ЧЕТРНАЕСТА ГЛАВА.....	37
ОПРОШТАЈНА ГЛАВА.....	40

ДОЖИВЉАЈИ МАЧКА ТОШЕ

УВОД

Ови доживљаји славног мачка Тоше и његових пријатеља Миша пророка и пса Шарова написани су уз помоћ Тошина дневника, који је пронађен иза псеће кућице чувеног буволовца Жуће, под самом крошњом једне трешње. На трешњином стаблу познавао се отисак оштрих канци. Значи да је Жућо изненада потјерао неопрезног Тошу, а овај, клиснувши уз дрво, изгуби свој дневник.

Дневник је био прилично оштећен. Види се да га је газда носио са собом кроз трње, ноћу кроз росну траву и по прашњавим таванима. Осим тога био је умазан сланином, нагризен од мишева (колике срамоте за једног мачка!), а на посљедњој страни писало је крупно, псећом азбуком:

„Овај дневник заплијенио је и прочитао Жућо пас, овдашњи чувар куће и псећи кнез. Ништа ми се не свиђа, прави мачји кашаљ. Не вриједи једне честите коске! У мравињак с писцем!

ЖУЋО,

велики псећи кнез,

носилац Зечје медаље

с укрштеним коскама.“

ПРВА ГЛАВА

Тајанствена кола, још тајанственији џак и врло тајанствено мицање у џаку — Да ли је џак господин, свиња или разбојник? — Вожња у погибију

— **Ч**ок — ток, чок — то — рок! — лупкају друмом четири непоткована

копита, насађена на четири танке ноге. Ноге на себи носе читаво једно магаре. Магаре за собом вуче мала кола, а кола возе једног срдитог чичу и један завезан џак. Сваки час чича се окреће и нешто љутито разговара са џаком. Џак само ћути, можда због тога што је завезан, а можда и зато што не зна да говори.

Ко ли је тај чича који разговара с једним обичним џаком? Да можда није луд или пијан? Хајде да га чујемо.

— Ехе-хе, сад ти се смркло, господине мој! — гунђа чича окрећући се џаку, а на то се господин џак само мало помакне као да немарно слеже раменима.

— Па шта ја ту могу — смркло, па смркло.

Мора да неко има у џаку док се он тако миче. А тај Неко сигурно мисли:

— Знам и ја да ми се смркло, јер се у џаку ништа не види.

Поред кола промиче ред старих врба. Кола, значи, путују крај неке ријеке.

— Сад ћеш ти мени у воду, свињо једна! — гунђа чича и опет се окреће. Свиња џак само се стресе као да се уплашио, али ништа не одговара.

Чича сваки час силази с кола и својим зеленим очима буљи у модре вирове ријеке, али му се ниједан од њих не допада.

— Ето — каже он — у онај горе нисам те бацио, јер је много плитко, а овде, опет, много је дубоко. У слиједећем ће, вјероватно, бити превише рибе, а још даље, враг да га носи, неће ми се допасти сјенке врба или тако нешто слично. Тако ћу, најзад, стићи и до краја ријеке, а посао неће бити готов.

Забринути чича опет скаче у кола и вози даље, а кад поново наиђе на дубок вир, он се окрене свом џаку, жалостиво климне главом и вели:

— Видиш, ни овај ми се не свиђа, а баш бих те бацио. Хајде, опет ћемо даље, разбојниче један!

Разбојник џак само ћути, и на то чича жалостиво закључује:

— Еј, Тошо, Тошо, црни друже, зар код толико миша у млину ти ипак изједе моју сланину?

Џак Тошо на те ријечи само покајнички мијаукну.

Хоп, сад знамо тајну. Завезани џак није ни господин, ни свиња, ни разбојник, већ се у џаку налази неки мачак, а тај злосрећни мачак... он је свакако и велики господин, и страхан разбојник, и грдна свиња, а име му је Тошо.

Тако је заиста.

У колима се вози млинар Тришо и низ ријеку тражи вир у који ће бацити свог неваљалог мачка Тошу, али нигдје да пронађе тако добар вир. Његов мачак чини му се ипак бољи од сваког вира. И што вирови постају дубљи, чича изгледа све тужнији.

ДРУГА ГЛАВА

Из које се ништа не види, јер се налазимо у цаку, али се зато понешто чује

(ПРЕПИСАНО ИЗ ТОШИНА ДНЕВНИКА)

Јао мени, црну и кукавну, ево ме ухватише и у цака завезаше. Сад ме мој

чича Тришо некуд вози, а сигурно на добро мјесто доспјети нећу. Настрадао сам, надрљао сам, обрао сам бостан, оде ми кожа на шиљак! Горе ми је него да сам се нашао у кућици пса Жуће, старог буволовца и мог љутог душманина.

— Зашто су ме спремили у цака? — питаш ме, пријатељу мој!

Е, то ти ни ја сам не знам тачно казати. Лијепо сам живио код свога газде, чича-Трише, млинара. Мишеве сам ловио, скитао се по високој трави око ријеке и пео се на старе врбе да одозго гледам како се рибице по виру играју. Мијау-врњау, ужасно волим рибице, али се још ужасније бојим воде! Пробао сам свакако да коју рибу намамим да изађе на копно, али ми то није пошло за ногом. Звао сам их да им нешто пришапћем на уво, обећавао сам им и сланину, кобасицу и многе ствари којих ни сам немам, али узалуд. Рибице ми ништа не одговарају, само ме неповјерљиво гледају својим округлим очима и врте репом. Охо, реп им љубим, алај су слатке!

— Дедер, зашто си у цаку? — опет ви питате.

Зашто, зашто! Ко ће то знати. Можда због тога што је из млина нестајало многих ствари за јело, па мене за то окривише.

Јао-мијао, алај си неправедан, драги мој чича! Ко крао? Ја?

Вјерујте ми, никад ми крађа ни на ум није падала. Ја само приђем комаду сланине, додирнем га брком и — хоп! њега нестане. Шта се с њим деси, нек сам ђаво зна. Тек ти само чујем свог чича-Тришу:

— Овамо, разбојниче бркати, камо сланина?!

— Однио је миш — кажем ја.

— А зашто је ниси отео? — пита чича.

— Оteo сам је, ево је у трбуху! — одвратим ја, а чича на то млац, млац! брезовим прутом. Ето, тако ти ја прођем, а ни крив ни дужан. Откуд се сланина одједном створила у мом трбуху, то ти ни ја не бих знао казати.

Деси се, опет, да чича Тришо улови рибу, а ја само приђем да је омиришем и — гле чуда! — одједном видим себе како бјежим кроз траву с рибом у зубима. Још се и не окренем, а рибе већ нема. Јесам ли је појео, нисам ли — не знам, образа ми!

Сира опет, нестане чим се моја сјенка над њега наднесе, али шта сам ја ту крив. Нек бјежи као што ради миш, па ће се спасти. Зашто ми сам скаче у уста? Ни ја не скачем у уста онеме зликовцу и буволовцу Жући, па ми је кожа све до данас здрава и читава.

Али сад! Куд ли ме ово вози мој чича?“

ТРЕЋА ГЛАВА

Млин код кога не долази подне — Од пилеће до слоновске цигерице — Пуна кола лоповлука — Мириси из непознате крчме

— **О**, баш морам да умлатим овога свога крадљивца, овога љенчину, овога неваљалог мачка, кога мишеви већ и за бркове вуку!

Тако се сам са собом разговарао чича Тришо, а баш му је било жао његовог Тоше, крупног бркатог мачка, чичиног јединог друга у усамљеној пустој воденици.

Тришин млин био је тако далеко од села, на самом улазу у мрачни горски кланац, да тамо чак ни подне није долазило. Кад би било вријеме ручку, а то су и чича и мачак знали по непогрешивом сату — трбуху, старац би само рекао:

— Тошо, хајде да ручамо, јер је подне баш сад прошло тамо преко онога брда.

Кад би неки путник запитао за чича-Тришин млин, сељани би обично одговорили:

— А, чича-Тришин млин?! То ти је тамо гдје је ђаво реко лаку ноћ, тамо гдје се смркне прије нег сване, тамо гдје чак и пут залута и без трага се изгуби у кланцу иза млина. Идите за трагом псећег кнеза Жуће, то је тамо негдје.

Заиста, сељаци иду у млин само кад морају, а псећи кнез Жућо одлази тамо сваки дан да прави засједу мачку Тоши. Љут је на њ због неке цигерице, пилеће или телеће, то се већ давно заборавило каква је била, али мржња је остала. Прве године Жућо је причао да је то била пилећа цигерица, друге године да је прасећа, треће да је телећа, четврте је већ нарасла у воловску, а буде ли се тако и надаље продужило, једног дана ћемо видјети Жућу како јури за крадљивцем Тошом и виче:

— Лопове, лоповски, овамо дај ону цигерицу од слона!

Ето, у таквој самоћи живео је чича Тришо, и зато не треба да се чудите зашто је толико волио свог јединог друга, мачка Тошу, и зашто се тако тешко одлучивао да га баци у ријеку.

— Рђо, зарђала, због твојих мачјих лоповлука остаћу сам на свијету, јер као што видиш, возим те да те бацим у воду — гунђа Тришо и окреће се цаку.

— А зашто ме ниси бацио одмах из млина, па право у воду: плус! — гунђа жалостиво мачак.

— Зато што би ти онда гроб био сувише близу, па би ме стално подсећао на тебе и растуживао.

— А зашто ме возиш у колима? Могао си да ме упртиш на леђа.

— Ехе, мој Тошо, ти на своме врату имаш толико тешких крађа, крупних лоповлука, грдних подвала и масних превара да то једва може стати у једна добра кола. Још сам те мале гријехе оставио код куће да магарету које нас вози не буде превише тешко.

Дуго су се тако возили низ ријеку све у разговору, док мачак не повика из цака:

— Стој, осјећам чаробни мирис пржене рибице!

— И мени мирише вино! — узвикну чича Тришо — сигурно је близу нека крчма.

— А мени вјетар наноси дах планинског сијена. Значи да та крчма има и шталу — досјети се магарац.

— Напријед, јунаци — командова чича.

— И прве и задње ноге у трк! — њакну магарац...

— И мој цак укорак! — фркну мачак.

Кола са чичом и цаком у облаку прашине замакоше иза друмске окуке.

ЧЕТВРТА ГЛАВА

Необична крчма без трећег магарца — Ловљење мјесеца. Џабе, баци ме у ријеку! Ко је крчмар, а ко чича Тришо, то зна само мачак — Нестанак џака

Јурећи друмом, чича Тришо убрзо стиже пред једну врло стару крчму, над чијим су вратима била насликана два магарца, испод којих је писало крупним словима:

КРЧМА КОД ТРИ МАГАРЦА

Чича Тришо избечи очи на слику:

— Како то: три магарца, а само су два насликана? Гдје је трећи?

— Трећи си ти који улазиш овамо! — прошапута сам за себе дебели крчмар, а онда гласно додаде:

— Трећег сам послао по ракију. Сад ће се вратити.

Чича Тришо баци пред свог магарца нарамак сијена, остави га с мачком у колима и крену у крчму гунђајући:

— Најприје ћу се добро напити да растјерам тугу, па ћу тек онда бацити овога мог неваљалца у воду.

Сједе стари млинар и започе пити заједно с крчмаром. Славна је то пијанка била. Толико су шље- мали некакву љуту ракију да им се најзад учинило како им с неба намигује мјесец, па су истрчали у двориште и стали да вичу:

— Хеј ти, силази овамо да те частимо!

Мјесец се на то само лукаво смјешкао, па су се старци наљутили на ту његову дрскост и ријешили да се попну на небо и да га измлате. Узеше зато некакве дугачке љестве и прислонише их уз велики орах, иза чијих је грана вирило сјајно мјесечево лице.

— Придржи ти само земљу да се толико не љуља — рече пијани чича Тришо крчмару — а ја ћу се зачас попети на дрво и њега зграбити.

Тек што је чича закорачио на прву грану, он се раздера:

— Шта је ово, побратиме? Ено још једног мјесеца, вири из ријеке!

— А ја опет видим један како гледа кроз прозор моје крчме! — повика крчмар гледајући у прозорском стаклу слику мјесеца. — Брже унутра да нам не попије ракију!

Загријани старци трком упадоше у крчму, али тамо од мјесеца ни трага. Појурише онда на ријеку, која је текла поред самог дворишта, али како је мјесец био већ зашао за нови бријег, не видјеше га ни у ријеци ни на самом небу.

— Нема их, побјегла сва тројица! — уздахну чича Тришо. — Хајдемо натраг у крчму. Упали лампу, па ћемо наставити да пијемо.

У току даље пијанке чича Тришо одједном се присјети:

— Чек, чек, побратиме, па ја треба да бацам у воду џак с мачком или, можда, џак треба да баци мене? Ауф, сад сам баш заборавио, не знам ко кога треба да баци.

Тетурајући, чича дође до кола, упрти џак на леђа и спусти се на обалу, па се тужно развика:

— Хајде, џаче, баци ме у воду! Баци ме, Тошо, стари друже!

Ни џак ни мачак Тошо нису се мицали с мјеста. Чича на то мудро закључи:

— Поштедио си ми, значи, живот. Ехе, онда и ја обећавам да више нећу красти твоју сланину, али зато идем поново пити.

— Ура! Имаш право, брате наш! — повикаше она два магарца изнад врата крчме.

До поноћи се крчмар и чича Тришо толико напише да су заборавили ко је од њих крчмар, а ко је чича Тришо.

— Ја сам крчмар, а ти си млинар! — тврдио је чича Тришо.

— А можда смо обојица млинари — викао је крчмар.

— Идемо да питамо мачка, он ће то најбоље знати — предложи чича Тришо, и оба кренуше према ријеци, гдје је чича био спустио свој џак, али гледај чуда — џак бијаше ишчезао!

— Уф, уф, сад смо обрали бостан! — закука чича. — Ко ће нам сада казати који је од нас крчмар, а који чича Тришо, стари млинар?

ПЕТА ГЛАВА

Тражење — Шта каже сом — Пуна кола пуних цакова — Двије киле проса за три царевине — Киша од ракије — Мудри оглас и проглас

У

јутру, кад се добро разданило, чича Тришо пође низ ријеку да тражи

свога мачка. Завиривао је од вира до вира и плачним гласом питао рибе јесу ли у води видјеле џак с мачком, али оне су само мудро ћутале и ћутке мудровале бљескајући својом сребрном одјећом. Појави се чак и један стари сом с огромним брковима, па кад чу чичино питање, он одречно завесла репом, а то је на његовом немуштом рибљем језику значило, по прилици ово:

— Зар ти, чича, мислиш да смо ми баш толики сомови па да ловимо тамо неког мачка у цаку? Да је неки честит мачак, хајде де, али онај твој објешењак Тошо, који се пење на врбе и одозго буљи у рибе и облизује се!

— Нема га, значи, у води, јадан ја и кукаван! — отхукну чича — мора бити да је још гдјегод на земљи.

У свих пролазника уз пут Тришо се пропита нису ли негдје сусрели џак с мачком, али и ту је био лоше среће. Једни трком побјегоше од њега мислећи да је млинар луд, неки испричаше да су сусрели по неког мачка, али без цака, а други, опет, описаше читава кола цакова, али у њима је било само брашно, жито, вуна, а тек у једном неки рогови који су се читаво вријеме гложили и свађали.

Чича је само уздисао:

— Да га нису птице однијеле кад га већ нема ни у води ни на земљи? Можда је негдје на дрвећу или, наопако, сједи у ваздуху!

Лакомислени врапци узеше се клети да никад у животу нису видјели џак с мачком, а да су га, кажу, и видјели, они би му, богме, показали пошто је ока проса.

— Ех, то вам знам и ја — рече чича. — Ока проса вриједи осам динара, али један мачак Тошо ваља три царевине.

— Један крадљиви мачак три царевине?! — заграјаше врапци. — Та за ту би се цијену добиле, можда, и двије оке проса и још која конопље приде.

Безазлени врапци ипак утјешеше чича-Тришу цвркућући да је мачак „жив-жив“, а увече припријетише својој дјеци:

— Пазите добро, чим видите да се уз дрво пење неки цак, одмах бјежите! Унутра је мачак Тошо!

Чича Тришо врати се у ону крчму невесео, несретан, жалостан, тужан, јадан, чемеран, објешена носа, смркнута чела и празних шака.

— Шта да радимо, брате крчмару? Нема мачка.

— Богме нам сада ваља прописно лупати главу док се нечем паметном не досјетимо — рече крчмар, газда „Крчме код три магарца“, па и себе и чича-Тришу лупи неколико пута мокром чарапом по глави да се мало разбистре и узвикну:

— Аха, сјетио сам се! Написаћемо оглас да је изгубљен мачак у цаку и прилијепићемо га на зид моје крчме. Ту долази доста људи, можда ће ко знати да нам што каже.

— А има ли на твојој крчми сличних огласа?

— Охо, још да видиш! Ево, гледај, сав се зид шарени од њих.

Крчма је заиста била облијепљена најразличитијим огласима. Био је ту оглас једног чиче који је јављао да је негдје у ракији изгубио памет, па потјерница за неком враном која је другом чичи попила мозак, па оглас неког пијанице који тражи дане изгубљене у крчми, па онда опомена гостима крчме да не иду на танак лед за неким коцкаром и најзад оглас једног домаћина који јавља да је у крчми изгубио добар глас и моли свакога ко о њему нешто зна да му одмах јави.

— Хајде онда да и ми нешто слично саставимо за мога доброг мачка — рече чича Тришо.

— Врло радо, само сам ти ја слаб писменко — одговори крчмар, па однекле донесе огромну мастионицу, бијело гушчје перо и хартију за паковање сјекира и све постави на велики крчмарски сто. На томе столу, кроз дуги низ година, било је попијено толико ракије да би се од ње могла начинити једна добра киша за читаву државу, окретати чичин млин читав мјесец дана, и још би преостало таман толико да се окупа једна стара свиња са шеснаесторо шарених прасића. За тим столом заиста је било тешко саставити неки потпуно тријезан оглас.

Да би им мисли боље текле, чича и крчмар узеше у помоћ и једну боцу ракије траварице и последије много знојења, уздисања, штучања, зијевања и лупања по челу, саставише овакво писаније:

ОГЛАС И ПРОГЛАС

Из кога ће сваки човјек који ово буде прочитао сазнати шта је у њему написано, а написано је баш оно што доље пише, а доље пише оно што ћеш прочитати, и ништа друго.

Саставили чича Тришо, млинар и Винко Шљивић, крчмар, уз помоћ пуне боце и гушчјег пера.

У огласу оглашујемо и проглашујемо ово:

Прошле ноћи, кад смо се пели на орах да скинемо мјесец, чича Тришо изгубио је џак и мачка, и то џак на мачку и мачка у џаку. Мачка ћете познати по томе што се налази у сивом џаку и воли сланину, сир и рибу, а џак ћете познати по томе што не воли ни сир, ни рибу, а у њему се налази један шарен мачак. Ако вам ни ово није довољно за препознавање, онда вам дајемо и овај опис и ознаке:

Мачак Тошо у дјетињству био је врло мален, што зна и ћорава квочка која је ишчезла у лањској поплави. Некад је имао бува, а можда их и сад има. Кад је код куће, радо сједи на чичином рамену, а кад се изгуби, не знамо гдје сједи. Сприједом има главу, позади реп, ноге су му дугачке до саме земље, а кад легне на леђа, онда му нису до неба.

Сиви џак личи на сваки други џак и по томе ћете га најлакше препознати. Може се извратити, и онда личи на извратени џак, а кад се не изврати, личи потпуно на самог себе. Ако је празан, у њему баш ништа нема. Иако је ишчезао, нема ногу нити му требају.

Ко ово двоје пронађе, добиће од чича-Трише пуну боцу брашна, а од крчмара Винка врећу ракије.

Потеци, народе, брашно се пече, ракија се меље!

Састављен за столом, чита се на зиду крчме.

Ожалошћен: ЧИЧА ТРИШО,

а помаже му: КРЧМАР ВИНКО.

ШЕСТА ГЛАВА

Миш ми се пење уз леђа — Јуриш зечева — Кораџи непознатог — Дижем се у ваздух

(ПРЕПИСАНО ИЗ ТОШИНА ДНЕВНИКА)

И згледа да је мој чича Тришо страшно пијан, јер је узео џак заједно

са мном, размахивао њиме и викао:

— Хајде, даче, баџи ме у воду!

Сад сам опет остављен на миру. Чујем поред мог џака плускање таласа и зрикање попаца. Значи да се налазим поред саме ријеке и да је ноћ. Јао, да ме неко не украде заједно с џаком!

Пст, шушти трава, неко долази! Ево га, зауставља се поред самог џака.

— Здраво, рођаче! — чује се један дебели глас. Аха, то је водени миш.

— Здраво, здраво! — цијуче неки танак гласић. Добро га знам, то је сиви пољски миш. — Има ли шта ново? — пита он.

— Има само то да је неки човјек оставио на обали моје ријеке неки џак — вели водени миш.

— Е, онда је у њему сигурно нешто за јело — објашњава пољски миш. — Биће, ваљда, неко жито или, можда, чак и само месо.

— Охо-хо, добро би било да га онда опљачкамо! — узвикује водени миш и чујем га како се лупка по трбуху.

— Хајде да мало попијемо и да омиришемо џак — предлаже пољски миш, а ја већ осјећам његове ситне шапице како ме голицају по кичми. Рђа једна пољска, пење се на џак баш уз моја леђа. Ух, ух, како то голица, како то шкакљи, просто бих скочио до неба!

— Не би било згорега да га прогриземо — рече водени миш. — Тако ћемо најлакше сазнати шта је унутра.

Ево га, почео је да гризе џак, и то управ уз моје лице. Сав се задихао од посла, у само ми уво дува. Морам да зауставим дах, јер... јер...

Охо, ево га, стао је. Шапатом зове пољског миша:

— Рођаче, погни се овамо да помиришеш. Овде нису чиста посла! Осјећам у џаку нешто врло сумњиво.

Онај мали лопов хитро се успуза до моје главе, помириса само моју њушку и престашено промуца:

— Па ово мирише... Стани, стани... Ово мирише...

— Јест, јест, и мени се чини — пропишта водени миш. — Ово је унутра главом и брадом сам... сам...

— Мачак! — дрекнух ја из свега гласа и поскочих у џаку. Мишева нестаде за трен ока. Чух само како нешто бућну у воду. Вјероватно су оба скочила у ријеку.

Смијао сам се и смијао док ме трбух није заболио, а тек онда се нешто досјетих и почех сам себе да грдим:

— Тошо, псето једно глупо, зашто мишеве ниси пустио да се увуку у сам џак, па их онда мирне душе половио? Тошо, луђи си од сваког миша, глуп си као сам Жућо, пашав си као сланина која сама улијеће у твоја уста!

Док сам тако сам себе грдио, ето ти опет некога. Била су то два зеца. Познао сам их по гласу.

— Брате мој слатки, треба одавде што прије да бјезимо — рече један од њих. — Овамо сваке ноћи долази Жућо пас да јури крчмареве мачке.

На те ријечи мени се сва кожа најежи. Куку мени ако ме Жућо нађе овако у џаку!

Одједном онај други зец пропишта најтишим шапатом:

— Шшш, буразеру, ево једног џака! Кладим се да је унутра купус.

— Овамо га! — дочека други, и као по команди обојица скочише право на мој џак. Од бола и страха ја крвнички дрекнух, а они... Чуо сам само фијук вјетра кроз високу траву поред ријеке. Ехеј, да су мени тако брзе ноге, ишао бих свако јутро да Жућу вучем за реп.

Опет је настала тишина. Ријека својим сненим шумом успављује рибе, иако оне то не чују. Врбе се нешто сашаптавају. Знам, причају о скорој киши. И ја почех да дријемам, али ево људских корака! Ко ли је то? Знам само толико да није мој чича Тришо. Његове кораке и одвише добро познајем.

— Ех, шта ли је сад ово? — узвикну непознати и застаде сасвим близу мене. — Биће, канда, неки џак, а?

Нико му не одговори. Непознати онда гурну џак ногом, дохвати мене управ у слабине и гласно се насмија: .

— Ехе-хе-хе, да нисам пијан, још бих повјеровао да сам нашао мачка у џаку. Уосталом, шта било да било, носим га са собом. Ваљаће бар за ракију.

Истог тренутка осјетих како се џак заједно са мном диже у ваздух.“

СЕДМА ГЛАВА

Необичан вашар — Миш пророк — Продајем лава! — Пророк у лављем цаку — Ватру табанима, народе! — Лав чека медвједа

На чувеним вашарима у мјесту Преварантовцу продаје се све на

свијету и вара се и подваљује на све могуће начине. Ту се продаје лањски снијег, вук у јагњећој кожи, седла за краве, коњски нокти, рогови умјесто свијећа, бурад без дна и слична чуда. Ту се, наравно, увијек налази и онај грлати човјек с кутијом срећака и бијелим мишем. Он повоздан промукло виче:

— Миш бијели срећу дијели! Још као дијете дошао с планете! Казат ће ти сат кад ћеш сломит врат!

Једног дана стиже на тај вашар бос и необријан скитница са цаком преко рамена. Дрско се угура поред самог човјека с мишем и поче да виче:

— Овамо, народе, да чудо видиш! Младог лава продајем, дивно лавље маче! Није већи од лакта, а већ се пење по дрвећу, лови птице, мишеве и зелембаће, на крову дјецу гледа. Кад понарасте, хватаће медвједе, вукове, зечеве, коње и остале звијери. Људи ће од њега по три дана бјежати, а он ће им се кроз прозор у кућу завлачити и под креветом спавати.

Око необичног човјека окупи се зачас велика гомила људи. Неко зачуђено повика:

— Пази, пази, бијели миш пророк сакрио се међу своје срећке! Уплашио се лава.

— Тако је, тако! — потврди скитница. — И он је одмах прорекао да је лав у цаку, па га спопао страх.

— Ама да то не буде каква подвала? — упита један од присутних. — На овоме вашару много се подваљује, па би се могло десити и то да нам продајеш мачка у цаку.

— Ко, зар ја?! — развика се скитница. — Погледај само моје ноге! Гвоздене сам ципеле подерао док сам овамо стигао из далеке земље лавова. Тамо све ври од малих лавића. Бацају их у воду и пуне цакове само да их се некако отарасе.

— А може ли у тај твој џак да се завири малко, само малчице? — упита човјек с бијелим мишем.

— Хајде, али само на једно окце и то шкиљећи — пристаде скитница и отвори џак таман толико да би се унутра могла завући дјечја рука. Човјек с мишем нагну се над отвор, спази у мраку џака некакву необичну длаку, узвикну и тога истог трена деси се страшна ствар!

Бијели миш омаче се из свог сандука и упаде у сам џак!

— У помоћ! — дрекну његов газда и поскочи пола метра увис, а околни радозналци помислише да се то лав извлачи из џака и зачас прснуше на све стране дерњајући се:

— Лав, лав! Спасевај се ко може!

— Ватру табанима, народе! Ево лава!

Узбуну се и у бјег нагну читав вашар. Водич медвједа стругну уз прво дрво, а неки чобанин у забуни узјаха његова медвједа умјесто свога магарета и зажди друмом. Продавац колача натисну низ вашариште, а његова мала шатра закачи се за нечија кола и отпраши на сасвим другу страну. Стражар с високе сахат-куле раздера се колико га грло носи:

— Народе, лавови кољу вашар! Брзо затварајте врата и прозоре!

Читав се градић закључа, замандали, затвори, закова, навуче на врата ормане, кревете, столове, столице, пећи, перјане јастуке, старе капе и поломљене чачкалице. Улице опустјеше. Каменим калдрмом јурила су само два пара потковица и једне старе цокуле, све што је остало од једног коња и јачача који су исувише брзо стругнули из града.

А што је било с чудним џаком и бијелим мишићем?

У оној трци и страху џак је зграбио неки сељак коме су медвједи сваке године пљачкали кукуруз из њиве под планином. Он је у забуни помислио да је то његов џак с малим прасетом, али кад је већ стигао под саму планину, сусретоше га други бјегунци с вашара и ужаснуто повикаше:

— Еј, чича, па ти носиш онај џак с малим лавом!

Чича од страха само зажмири заборављајући да скине џак с леђа, а кад је поново отворио очи, око њега је све било пусто. Разбјежали се и путници, и чобани, па чак и птице. Из даљине су се чули само узвици и дозивање:

— Ехеј, људи, чича Брко носи лава у џаку! Чувајте се!

Сироти Брко, са џаком на леђима, све на прстима одшуња се до своје њиве под планином и ту га опрезно спусти у кукурузе. Онда се, опет на прстима, поизмаче далеко преко поља и отуд повика:

— Ехеј, лаве, буди ноћас будан, доћи ће медвјед у кукурузе! Молим те, поједи га заједно с кожом!

И чича тако брзо стругну према својој кући да су га једва сустизале његове властите ноге.

ОСМА ГЛАВА

Савезници миш и мачак — Из мрачног џака под поспане звијезде — Јављање трећа савезника — Крушкотрес Кукурузовић — Тајанствени план

Кад замрије тутањ чича-Бркиних корака, страшна тишина леже на

њиву с кукурузом и на остављени џак, чинило се да се све утишало само да би се за који тренутак могло што боље чути како у планини пуцкетају суве гранчице под корацама великог мрког медвједа.

Мачак Тошо најзад се једва усуди да се макне у своме џаку и да се обрати бијелом мишу, који је сједио шћућурен уз његово бедро.

— Мишу пророче, обећавам ти, прије свега, да те нећу дирати, јер сад нам пријети иста опасност: страшни медвјед ждероња. Треба зато да удружимо снаге и да смислимо како ћемо из ове невоље извући главу и репове.

У срећки број осам стоји пророчанство: „Невоља ће здружити мачку и миша“ — рече Миш пророк и скромно се накашља.

— А пише ли тамо како ће се они извући из те невоље? — забринуто упита мачак Тошо.

— То баш не пише, али ја ћу и сам то да прорекнем — рече миш и умири се, а то је био знак да дубоко мисли, толико дубоко да би таквим размишљањем досегао до дна каквог бунара.

— Дедер, брзо прореци! — узе да се врпољи мачак.

— Из невоље се можемо извући само кроз рупу на овоме џаку, а ту рупу треба проширити — скромно закључи миш. — Ево, ја ћу се подухватити тога посла.

Бијели миш поче марљиво да гризе џак. Најприје начини толику рупу да се могао он сам извући, а онда узе да даље гризе џак, све док се није начинио толики отвор да је и мачак Тошо могао провући своју велику главу и коначно се сасвим извући напоље, под прве вечерње звијезде.

— Охо-хо, мијау! — протегну се он колико је више могао, а тога истог тренутка пролетје преко неба једна звијезда падалица тако да се мишу учинило да је истегнути мачак загребао шапом само небо. Због тога он опрезно напомену:

— Молим те, лакше мало с тим твојим ноктима, страх ме је!

— А и ти, драги пријатељу, не мрдај много њушкицом испред мог носа, јер, знаш како је, могу се ја овако у мраку заборавити — искрено признаде мачак.

Како рекосмо: на небу су већ трепериле прве звијезде, трепериле су да не би заспале у тихој љетној ноћи. А кад би нека од њих задријемала, она би се омакла и разрогачених очију клизнула низ глатко небо. Тек мало послвије видјели бисмо је како се поново опрезно пење иза тамног уснулог бријега.

Веома окрњен мјесец, поспан и назебао, слабо је обасјавао предио под планином. Из неке удаљене локве на њ се дерњао читав хор грлатих жабаца:

— Рега-рега, гле ти њега! Зар ти мислиш да ћемо ми пјевати у овако лоше освијетљеној дворани?!

Једино је планина злослутно ћутала. Њезиним тамним стазама већ се шуњао и кукурузима се при- мицао мрки медо.

Мачак Тошо и Миш пророк тек су били мало одмакли од свога цака кад се с другог краја њиве јави један жалостив псећи глас:

— Аууу-ваууу! — завијао је непознати — ко ли ће ме ноћас заштитити од мрког меда! Ау-вау, тражим пријатеља!

— Ено још једнога који је у невољи — прошапута Миш пророк. — Колико чујем, то је неки пас.

— Шта кажеш, зар да псу помоћ указујем?! — зачуди се Тошо. — Кад си ти још чуо да мачак помаже псу?

— У срећки број девет стоји мудра изрека: „Кад настану тешки дани, пас и мачка спаваће на истом узглављу.“

— Па добро, хајдмо до тога пса — пристаде мачак Тошо, и њих двојица журно се упутише према другом крају њиве.

Тек што мачак и миш стигосе на десетак метара од једне велике крушке на ивици њиве, отуд се зачу плашљиво псеће цвилење:

— Јаооој, ко је то?

— Мачак лав и Миш пророк долазе ти у помоћ, ништа се не бој! — охрабри га мачак Тошо најљубазнијим гласом који је могао да измијауче и испреде.

Пријатељи нађоше, везано за крушку, једно веома тужно и забринуто шарено псето, које им се учтиво представи:

— Част ми се представити и од вас врло престрашити: ја сам чича-Бркин Шаров, овчарски пас. Имам пет година службе, седам пута борио сам се с вуком. Прије мјесец дана прекомандован сам овамо и отада почиње моје страдање.

— Какво то страдање? — упита мачак Тошо.

— Још питаш, брате мачколаве! Свако вече овамо се из планине спушта страшни медвјед Крушкотрес Кукурузовић, грдна изјелица. Натресе крушака, наједе се кукуруза, а онда запријети да ће на крају појести и мене кад нестане посљедње крушке и посљедњег кукуруза. Поваздан зато бројим крушке на дрвету и кукурузе у њиви и рачунам колико ми још остаје да живим. Остаје ми још највише десетак дана, и онда се медвјед мирне душе може назвати Крушкотрес Кукурузовић Псетождер.

— У срећки број десет стоји пословица: „Јача су тројица него сам Радојица“ — мирно рече Миш пророк. — Хајде брзо да смислимо како ћемо намагарчити тога ждерињу.

— Ехе-хе, богме ћемо ми њега напсетити, намачкити и намишити! — весело повика мачак Тошо.

Међу тројицом савезника настаде повјерљиво шапутање и договарање, а кад се из мрака, од планине, зачу медвјеђе гунђање, план је већ био готов. Мачак Тошо и Миш пророк стругнуше уз крушку и одозго повикаше везаном шарову:

— Тако, дакле, као што смо рекли! Само се храбро држи!

ДЕВЕТА ГЛАВА

Вал страха пред медвједом — Продрумсане реченице: Бјежи, Кнеже! Мачак лав једе мјесец — Насмијана крушка — С неба падају мачке

Г

ломазан, тежак и зловољан, примицао се Крушкотрес Кукурузовић

великој крушци. Око њега се на све стране ширио леден вал страха тако да је лишће у околини зимогрожљиво треперило, а заспале птице сањале су зимски дан и дрвеће под ињем. Узнемири се чак и сова на једној шупљој букви и уплашено хукну:

— Уху-ху, ко је ту?

Тога дана Крушкотреса су негдје у планини гадно изболе пчеле, па му је у глави још увек зујало и бучало као да у њој брује најмање двије кошнице пчела и меље једна воденица. Због тога је био веома зле воље, па чим стиже до Шарова, он га зграби за врат и тако га продрумса да му се тресла свака кошчица у тијелу и свака мисао у мозгу. Збркаше се и пореметише све реченице које је Шаров смислио за свој ратни план, па му из уста излетјеше само неке неповезане реченице:

— Лав... мачак... бјежи... крушка... мјесец ...

— Шта то бунцаш? — забрудна Крушкотрес. — Да ниси пошашавио од страха?

На сву срећу нашег Шарова, Крушкотрес га добро протресе, па му се свака кошчица, свака мисао и свака ријеч вратише опет, на своје право мјесто и он повика:

— Уважени кнеже Крушкотресу, бјежи што те ноге носе, јер те траже двије страшне делије!

— Какве делије? — узнемири се медо.

— Мачак лав и Миш пророк! Вау, колики су и какви су!

— Какви, какви?! — препаде се Крушкотрес.

— Боље ти је да не знаш! — плашио га је Шаров. Могу ти само толико рећи да је Мачак лав јуче растјерао читав један вашар и опустео цијели град. Спасла се само

једна бува која се сакрила у његов чурави реп. А његов савезник, Миш пророк, онај што се довезао овамо на репатој звијезди, то ти је тек сила. Прориче и погађа и унапријед и уназад. За тебе је већ прорекао страшне ствари.

— А шта је прорекао?

— Казао је, ако још икада навратиш у ову њиву, бићеш затворен у велику пчелињу кошницу, па кад тамо пчелама платиш рачун, онда ће се и чика Брко за поједене кукурузе с тобом обрачунати. Узеће ти само кожу и од ње начинити бунду и шубару.

— Е, онда ја више не долазим овамо да се то пророчанство не би испунило — лукаво закључи медвјед.

— Пророчанство се неће испунити — утјеши га Шаров — зато што је Мачак лав обећао да ће те још вечерас појести ако те само улови.

— Ум-ум, брр, а гдје је сад Мачак лав?! — сав се стресе Крушкотрес Кукурузовић и стаде се обзирати.

— Баш се малоприје попео уз ову крушку заједно с Мишем пророком. Отишли су да поједу мјесец, па да те онда лакше сачекају негдје у мраку.

Крушкотрес Кукурузовић погледа у окрњен мјесец и урликну:

— Ајаој, готово је, појели су већ пола мјесеца! Бјезим!

Онако неспретан и трунтав, он трком појури према планини, али како се био исувише захуктао, заустави се тек на другом крају шуме, провири иза посљедњег дрвета, па кад пред собом угледа чисту пољану, он зачуђено избечи очи:

— Гле, па ја се у овој гори не могу ни сакрити. Тек сам улетио у њу, а већ ми на другом крају вири глава!

Врло забринут, Крушкотрес баци поглед на звјездано небо, али како је мјесец већ био зашао, он се још више препаде.

— Погледај, она су двојица већ појела мјесец, сад је ред на мене! Морам да се сакријем у ону велику пећину, тамо ме, ваљда, неће наћи.

И док се тако Крушкотрес шуњао према мрачној пећини усред планине, Мачак, Миш и Шаров узеше се толико смијати да су заголицали и развеселили чак и стару крушку. Она се грохотом тресе од силнога смијеха тако да с њезиних грана суну читава киша крушака и попут града сручи са на леђа Шарову.

— Ау-вау, прекидајте смијех, погубих од ове туче — запомага он трчећи око стабла.

Чувши овај тугањ од презрелих крушака, један стари миш помоли главу из своје рупе, али баш у томе тренутку с гране преда њ стресну мачак Тошо. Миш уплашено стругну натраг у рупу и промуца пун језе: .

— Лијепо смо, богме, почели! С неба сипа читава туча од мачака! Гле, алај тутњи! Смак свијета, готово је!

ДЕСЕТА ГЛАВА

Опет у цаку — Бркина чађава сланина — Орахове ципеле — Клизави свијет — Коњ скаче на миша — Километар живота за два прста канана!

(ПРЕПИСАНО ИЗ ТОШИНА ДНЕВНИКА)

Кад сам се оно треснуо с оне велике крушке, паде за мном и Миш пророк, угледа ону мишју рупу и рече ми:

— Пријатељу Тошо, идем да видим ко има унутра, а ти погледај да ли је Шаров остао жив после ове туче од крушака.

Пророк се изгуби у оној рупи, а ја кренух до Шарова. Сироти пас, добро избубетан, само је цвилио:

— Ето, неком смијех изиђе, кажу, на нос, а мени се, како видиш, просу по леђима.

У кукурузима је шапутао повјетарац јављајући да се примиче зора. Тај ме шапат превари и уљуља, ја се савих у клупко и заспах поред самог Шарова. Заспах тврдо као топ.

Колико сам спавао, не знам ни сам, али кад се пробудих...

... куку мени, опет сам био у цаку!

Док сам спавао, неко ме је стрпао у цак и тај Неко сад ме је некуд носио на својим леђима. Сад сам долијао!

— Ја ћу теби показати како се тресу туђе крушке — гунђао је тај Неко носећи ме.

Послије кратког времена чујем шкрипу врата и осјетим примамљив мириш чађаве сланине. Значи, стигли смо у неку кућу.

Онај Неко тресну цак заједно са мном о земљу и развеза га. Угледах над собом човјека великих бркова, а изнад њега чађаво поткровље украшено са двије сланине.

— Ево, жено, донио сам ти једног ловца мишева — забрунда Брко, а његова срдита жена само ме погледа и викну:

— Па то је неки стари препредени мачор, лопов од главе до пете, по носу му се познаје! Кладим се да ће тај читаву ноћ висити горе на нашој сланини. Тај ти не лови мишеве!

— Не бој се ти ништа за сланину! — гукну Брко. — Ја ћу њега већ тако потковати да се неће моћи попети под кров.

— Ехеј, гдје ли си сад, добри мој чича-Тришо? — сјетих се ја. — Дођи да видиш како твог Тошу поткивају попут коња!

Бездушни Брко нађе четири повелике љуске од ораха и навуче их на моје шапе, па их још около залијепи воском тако да сам сад био обувен у праве орахове ципеле. Кад сам покушао да потрчим, оклизнух се и треснух на нос. То ме је опаметило, па сам почео да ходам сасвим лагано, али су ми моје злосрећне ципеле тако лупале да би ме морао чути миш чак из сусједне куће.

— Так, так, так-та-рак! — куцкале су орахове ципеле док се чика Брко превијао од смијеха и викао:

— Хајде, лопове, пењи се на сланину! Изволи само!

Тако у ораховим ципелама, затворен у Бркиној кући, дочеках и ноћ. Сви одоше да спавају, а ја остадох сам поред огњишта с чађавом сланином, објешеном високо изнад главе.

Најприје сам, то већ погађате, опрезно и лагано покушао да се успентрам уз нека брвна и дохватим се сланине, али све је било узалуд. Моје орахове ципеле клизиле су низ дрво као по леду. Откад сам добио ове проклете ципеле, читав свијет уопште постао је клизав и несигуран. Нестало је онога занимљивог пењања, пентрања и гребења и све се претворило у глатко и опасно клизање.

— Мијау, збогом бајна и чаробна сланинице, никад се више до тебе попети нећу! — уздахнем ја и станем да се шеткам по пустој кући: так, так-та-рак!

Одједном из ћошка, иза неких цакова с брашном, зачујем некакво тихо цијукање и шуштање. То су разговарали миши.

— Хеј, Сланинко, шта оно тапка по кући? — чуо се један забринуту гласић. — Да није случајно мачак?

— Е, мој Брашнове, види се да немаш искуства — одговори му Сланинко. — Мачак иде нечујно као сјенка, а то што лупка у мраку кроз кућу... то ће прије бити неки мали, малени коњић с тврдим копитима.

— Па хајде онда, Сланинко, пењи се уз брвна — рече Брашнов.

Шћућурих се поред самих брвана, а кад сам чуо како миш Сланинко гребе шапицама пењући се уз њих, ја се згрбих, прикупих сву снагу и — ђип! Тек што хтједох да скочим, кад истог трена ноге излетјеше испод мене, а ја, колико сам дуг, прућих се по земљи и главом бубнух о брвна.

Истог часа Сланинко престрашено цијукну:

— У помоћ! Скочи коњ на мене!

— Позор, браћо, ево коња мишоловца! — дочека с вреће миш Брашнов. — Сијевај, бјежи, хитај, коњ скаче на миша!!!

— Јесам ли ја казао: ко је мој, близу рупе стој! — зачу се из најмрачнијег угла гунђање неког ста-рог миша.

У току ноћи још сам три-четири пута покушао да се попнем до сланине, али без успјеха. Све се завршило с великом лармом.

Ујутру Брко стаде да ме бије зато што сам читаву ноћ лупао и будио га иза сна. Његова жена узме да ме брани.

— Немој да га бијеш. Он је читаву ноћ ловио мишеве, зато је и лупао. Скини му ове ципеле, па више неће бити буке.

— А он ће онда право на сланину! — лукаво зашкиљи Брко.

— Везаћемо га на дуг канап, па нек се шета по читавој кући, само да не може дохватити сланину — досјети се жена.

Заиста, чим паде друго вече, мени везаше око врата подугачак канап и причврстише га за једну врећу у ћошку. Још су пажљиво измјерили да ли могу да дохватим сланину. Мањкало је само још два прста канапа, јер сам већ брком могао готово да додирнем сланину.

Ево ме, дакле, успузао сам се до сланине, додирујем је једном длаком брка, канап ми се затеже око врата, а ја бечим очи и уздишем:

— Дајем километар живота за два прста канапа!“

ЈЕДНАЕСТА ГЛАВА

*Ево за нас војводе! — Велика мишија скупштина — Ко ће на мачке стављати звона?
— Потрага за Тошом — Читава коњица против једног војводе*

Кад се Миш пророк растао од мачка Тоше и увукао у ону мишију рупу, затече у њој читаву породицу једног сивог пољског миша. Сви су били на смрт уплашени.

— Откуд ти жив, бијели странче? — зачуди се сиви миш домаћин. — Па напољу пада читава киша од мачака.

— Ја сам чувени Миш пророк — одговори бијели миш. — Имам доброг пријатеља мачка Тошу, и док је год њега, не бојим се ни стотину мачјих киша.

— Види, па ти би могао да будеш наш војвода! — досјети се нешто миш домаћин. — Сасвим си бијел, пророк си, а још имаш за пријатеља једног мачка.

— У срећки број два стоји опомена: „Глас народа треба послушати.“ Буде ли ме хтио мишији народ, примићу се за војводу — скромно рече Миш пророк.

У саму зору миш домаћин разасла своју породицу по читавој околини да објаве свима мишима нека дођу на велику мишију скупштину код напуштене пастирске колибе. Бираће се, каже, мишији војвода.

Кад Миш пророк стиже с мишем домаћином до старе пастирске колибе, око ње је све врило од кућних и пољских мишева. Сви с одобравањем примише долазак Миша пророка.

— А, како је бијел, па чист, па ружичастих очију!

Један стари ћорави миш, коме су мачке откинуле пола репа, први се јави за ријеч:

— Страшљиви и опрезни мишији народе, дошао нам је у госте чувени бијели миш о коме причају старе мишије приче. Њега треба да изаберемо за свога војводу. Тај ће нам показати како треба да се чувамо од мачака.

— У срећки број три стоји мудри савјет: „Бјегунова мајка не плаче.“ Треба, значи, од мачака бјежати — рече бијели миш.

— Ура, тако је! — повикаше мишеви. — То је заиста мудар савјет. Да није јуначких ногу, нико од нас не би остао жив. Живио наш војвода!

— Мишу пророче, а како ћемо чути да мачка долази па да на вријеме побјегнемо? — упита један млади миш.

Миш пророк замисли се дубоко, дубоко, па одговори:

— Мачки треба објесити о врат звонце, па ћете је увијек чути кад вам долази у госте.

— Тако је, тако! — заграја читава скупштина.

— Дедер, браћо мишеви, ко ће мачкама звонце о врат вјешати? — упита онај ћорави миш.

У мишјој скупштини настаде ледена тишина као да је на њу пала сјенка некаквога огромног мачка. Нико се није јављао за тај посао.

— Ето кад се договорите ко ће то радити, дођите па ми јавите — рече бијели миш. — Становаћу код свог пријатеља близу старе крушке.

Миши се почеше разилазити врло забринути. Миш пророк окрену према старој крушци да се нађе с мачком Тошом, али тамо нађе само пса Шарова.

— Гдје је наш пријатељ мачак Тошо? — зачуди се Миш пророк.

— Однио га је мој газда Брко у цаку, а мене је истукао и запријетио ми да ће ме убити чим обере кукурузе. Погледај, молим те, јесу ли већ зрели?

Миш се успуза уз кукурузову стабљику, омириса један клип и забринуто рече:

— Још који дан, и ти си готов, скоро су зрели.

— Па шта да радим? — препаде се Шаров.

— У срећки број четири каже се: „Не губи наду ни кад си везан.“ Ако некако пронађемо мачка Тошу жива и здрава, наћи ћемо и за те спас — рече Миш пророк. — Тошо је лукав и мудар. Идем да се код мишева за њ пропитам.

Читав дан и ноћ Миш пророк пропитивао се за мачка Тошу, али му нико ништа не знаде о њему казати. Најзад, кад је већ посумњао да је чича Брко бацио Тошу у воду, неки му сеоски миши сутрадан дојавише да се у чича-Бркиној кући појавио неки коњ који лови мишеве и читаве ноћи каска по кући.

— Шта би то могло бити? — зачуди се Миш пророк. — Морам поћи да то извидим.

За једним плотом поред Бркине куће Миш пророк пронађе увече мишеве Сланинка и Брашнова, који му испричаше да су још прошле ноћи побјегли из куће пред неким коњићем који скаче на мишеве. Не би се, вели, више усудили да завире у кућу па да им неко поклони брдо од брашна и кулу од сланине.

— У срећки број пет има мудар запис: „У страха су велике очи“ — рече Миш пророк. — Можда се тако и вама од мачка учинило да је коњ. Идем ја да то провјерим.

Иако су га Брашнов и Сланинко од тога одвраћали, Миш пророк одјури кроз мрак преко дворишта и увуче се у кућу. Брашнов и Сланинко само се згледаше.

— Сироти наш војвода! Можда ће га унутра напасти читава коњица.

ДВАНАЕСТА ГЛАВА

Састанак у кући — Слобода и сланина — Велика гозба — Јаши ме, пророче! — Зачуђени сунцокрети — Одлазак у војводство — Страшан глас и тољага

Ч

им се Миш пророк увукао у Бркину кућу, чуо је горе испод крова тихо

мијаукање мачка Тоше:

— Мила и драга сланинице, примакни се још само за два прста да ти нешто шапнем на увенце.

— Ох, жив је он, дакле! — обрадова се Миш пророк, па се хитро успуза уз брвно и повика:

— Савезниче Тошо, ево ме у помоћ! Шта ти треба?

Мачак Тошо трже се тако обрадован као да му је највећа сланина пала на главу:

— Ту ли си, вјерни друже! Молим те, брзо овамо, па примакни сланину мени или мене сланини.

Миш пророк попе се на попречну греду и запе из све снаге да сланину помјери до Тоше, али све је било узалуд. Омастио је шапице, бркове, нос, уши и рамена, толико се трудио.

— Не иде овако — рече он сав задуван. — Сад морам покушати да покренем Тошу.

Миш пророк примаче се мачку Тоши и тек што га додирну шапицама, кад ли га Тоша омириса и поче да се облизује:

— Ау-мијају, мили мој, алај ми миришеш на сланиницу! Како би било да те малчице грицнем, само мало за увенце?!

— Боље би било да ја грицнем онај канап око твога врата! — досјети се Миш пророк. — Онда ћеш добити и слободу и сланину.

Миш пророк снажно загризе у канап, и чим веза попусти, мачак Тошо заборави на слободу и баца се на сланину као ...

... као вук на јагње,
као во на купус,
као лав на магарца,
као Турчин на Беч,
као скакавци на Банат.

Држао се сланине са све четири шапе и само кроз нос гунђао:

— Драги мој Мишу пророче, чим се наједем, загрићу те, пољубити и пролити сузе радоснице због нашег поновног састанка.

Ваља знати да мачак Тошо у посљедњих неколико дана није готово ништа јео, па му се може опростити ова његова халапљивост.

И Миш пророк ваљано се прихвати сланине, па кад се обојица добро наједоше, мачак Тошо предложи:

— Сад хајде да подбрусимо шапе и да се што прије изгубимо одавде, јер кад Брко види начету сланину, обрали смо бостан.

Једва се извукоше напоље кроз неку рупу под кровом, а кад су већ били у дворишту, мачак Тошо командова:

— Јаши ме, Мишу пророче, тако ћемо брзо бјежати!

Миш пророк узјаха, па и он командова:

— Правац велика крушка под којом лежи Шаров! Трком!

Ово командовање прислушкивали су у мраку иза плота мишеви Сланинко и Брашнов. Слушали су и од чуда бечили очи.

— Видиш да је унутра био коњ мишоловац. Ено га Миш пророк узјахује — рече Сланинко.

— Ала је тај храбар! — забезекну се Брашнов. — Чујеш ли, одјаха да улови Шарова!

Док су они тако разговарали, дотле су Тошо и Миш пророк јурили кроз ноћ према њиви под планином. Звијезде су зачуђено жмиркале гледајући необичног јахача на мачку. Чак су се и млађи сунцокрети за њима радознано окретали, иако то

није протрчало сунце него мачак, па их је због тога један старији сунцокрет почео да кори:

— Будете ли се тако за сваким окретали, ви нећете више бити само сунцокрет него и мачкокрети, па кравокрети, па коњокрети, па ћете на концу стићи и до магараца.

Посљедњи који се зачудио необичном мишу јахачу и мачку коњу био је неки мачор скитница који се враћао из њиве носећи у зубима нашег старог знанца миша домаћина. Скитница од изненађења зину и пусти миша, а наш ти домаћин стругну у прву рупу и викну:

— Бај-бај, мачору, до виђења! Желим ти други пут бољу срећу!

Кад угледа своје пријатеље, Шаров од радости узе цичати и ваљати се. И њему Миш пророк прегризе уже око врата и тако му даде пуну слободу, коју сироти Шаров није имао још од раног дјетињства.

— Куд ћемо сад? — упита Шаров. — Ја више не смијем Брки на очи, јер ће ме убити.

— Ја идем с мишем домаћином да обиђем читаво моје војводство — рече Миш пророк. — Будем ли вам кадгод потребан, само залајте или мијаукните под овом крушком, одмах ћу доћи. До виђења, пријатељи, али никако више у цаку!

Бијели Миш пророк поздрави се с друговима и крену на пут пјевајући неку стару пјесму пољских мишева:

*— Пшенична поља амбар су мој,
класова имам — не знам им број.
Над пољем облак путује мрк,
бисерном кишом кваси ми брк.
Кад облак прође, синуће зрачак...*

О, тише, тише, чуће нас мачак!

Док су Тошо и Шаров слушали пјесму Миша пророка, од села се заори један страшан глас:

— А, ту ли је онај крадљиви мачак сланинар и његов савезник Шаров! Сад ћете ми обојица платити!

Према Шарову и Тоши јурио је разјарени чича Брко с големом тољагом у руци.

ТРИНАЕСТА ГЛАВА

Трка за јаком и шареним торбаком — Неко дише у мрачној пећини — Очи у очи с Крушкотресом — Два путника и двије сјенке

В идећи разјареног чича-Брку, Тошо и Шаров окренуше да бјеже према

планини. Чим су замакли између првог дрвећа, лукави мачак предложи:

— Склонимо се у ону високу папрат, а чича Брко мислиће да смо побјегли стазом, па ће пројурити крај нас.

Тако се заиста и догоди. Чим се њих двојица завукоше у папрат, стазом крај њих појури чича Брко вичући:

— Чекајте, Шарове и мачору, од ваше коже начинићу себи јаку за капут и шарен торбак!

Јурећи тако, чича Брко стиже до оне велике пећине у коју се сакрио медвјед Крушкотрес Кукурузовић.

— Аха, овдје су се сакрила она двојица! — злурадо прогунђа он и полако, на прстима, стаде да се шуња све дубље у мрачну пећину. Кад је већ далеко зашао унутра, учини му се да чује нечије дисање. То је дубоким сном спавао старина Крушкотрес Кукурузовић, преморен од бјежања.

— Охо, ево их! Гле како крупно дишу, сигурно од страха!

За сваки случај, Брко опрезно испружи руку, напипа нечију длаку и весело прошапута:

— Они су, они! Сад ћу да их распалим тољагом!

Чича Брко високо подиже тољагу, тако високо да би сигурно дохватио до звијезда само да му није сметао камени свод пећине.

— Предајте се лопови! — дрекну он, па из све снаге распали тољагом по медвједу.

Крушкотрес Кукурузовић скочи иза сна и прије него што је стигао да урликне, зачу из мрака Бркин глас:

— Начинићу од ваше коже јаку за капут и шарен торбак!

— Аха, ја ћу ти показати како се од мрког меде праве шарени торбаџи! — урликну Крушкотрес и пропе се на задње ноге, а престрављени Брко спусти срце у пете да боље може потрчати, па се стушти према излазу из пећине. За њим појури и Крушкотрес урлајући:

— Чекај да ти ја измјерим јаку за вратом! Стани да ти дам шарени торбак!

Тако су, праћени невидљивим репом вјетра, Брко и Крушкотрес пројурили крај мачка и Шарова и изгубили се наниже, некуд у правцу Бркина села.

— Е, куд ћемо сад нас двојица? — забрину се Шаров. — Останемо ли у планини, може нас појести вук.

— Ми ћемо даље низ брдо, према ријеци. Већ сам се зажелио жубора воде и клепета каквог млина — рече мачак Тошо и уздахну јер се сјетио свог чича-Трише.

И тако двојица наших путника, један шарен, а други сив, кренуше у сусрет новим доживљајима водећи са собом своје вјерне сјенке, обадвије једнако немирне и тамне.

ЧЕТРНАЕСТА ГЛАВА

Крчмар грди Провалију — Читање трагова — Жућино лагање и велико страдање — Воденица нахерена од загрљаја — Пијани капуту

П

олако се спуштајући споредним стазама кроз густе шумарке, Шаров

и мачак Тошо стигоше до ријеке, баш у близину оне крчме гдје су недавно пијанчили чича Тришо и крчмар Винко Шљивић и писали онај мудри Оглас и проглас. Кад су њих двојица наишли путељком поред крчме, у њој се управо разлијегао громки глас крчмара Винка. Грдио је своју куварицу Провалију што је дала неке пилеће кости псу Жући.

— Зар оне неваљалцу Жући да даднеш онако fine кошчице, онеме лопову Жући, који се од радости удебљао откад је нестало чича-Тришиног доброг мачка Тоше! Сад се Жућо сваки дан шета испред Тришине воденице и хвали се кокошима и врапцима како је он Тоши дошао главе. Хвали се, хвали и лиже брашно чим се чича куд окрене.

— Оно, изгледа, о теби причају? — упита Шаров чулећи уши.

— Јест, јест, о мени и о моме старом непријатељу Жући — рече мачак, док је крчмар и даље викао:

— Жућо лаже као пас, није он дошао главе Тоши. Мачак Тошо украден је испред моје крчме оне ноћи кад смо ја и чича Тришо видјели три мјесеца: један на небу, други у ријеци и трећи у прозору. Ево, слушај што каже наш Оглас и проглас!

Крчмар стаде гласно да сриче онај чувени Оглас и проглас, а кад га је завршио, мачак Тошо радосно скочи.

— Мрњау — фрњау — крњау, мене још воли мој чича Тришо и примиће ме драге воље натраг! Хајдемо Шарове!

— А можда мене неће примити? — забрину се Шаров.

— Како да неће! — повика Тошо. — Њему баш треба неко ко ће чувати млин од оног лопова Жуће, који му лиже брашно.

Мачак Тошо и Шаров распалише да пјешаче уз ријеку према ономе кланцу на чијем је улазу био чича-Тришин млин. Уз пут се Шаров сваки час задржавао читајући помоћу носа зечје трагове.

„Иди овим трагом — писало је мирисавим зечјим шапама — и тачно гдје он престаје, тамо почиње зец.“

У неким ижврљаним и тешко читљивим траговима писало је различитим рукописима:

„Овуда је прошао зец... и за њим два пса... Ту гдје има велика мрља, оклизнуо се ловац с комадом прасетине у торбаку.“

Мачак Тошо, опет, њушкао је око рупа пољских мишева и по разним знацима, само њему видљивим, читао списак укућана.

„Овде живи пољски миш Живко Бркић са фамилијом и са хромим ујаком Цијукалом.“

Што су се примицали ближе чича-Тришином млину, Тошино срце све је јаче ударало. Најзад се између врба и јова показа сив млински кров.

— Ено га! — узвикну мачак Тошо.

У истом тренутку Шаров помириса неки траг у кукурузима и поче да режи:

— Опрезно, Тошо, овуда је малоприје прошао онај твој Жућо!

Обојица добро отворише очи и полако кренуше кроз кукурузе према млину, Шаров напријед, а Тошо иза њега. Тек што су изишли крај њиве, угледаше на малој заравни пред млином гомилу кокошака и врабаца и међу њима пса Жућу. Он се тамо кочоперио и гласно се хвалио:

— Ау-вау, да само знате како сам јурио мачка Тошу! Јурио сам га, јурио све до краја свијета и кроз једна врата на граници истјерао сам га сасвим из свијета и залупио врата.

— Жив жив! — питали су врапци.

— Жив, жив, јакако! — шепурио се Жућо. — Ено га сједи пред улазом у свијет, гребе по вратима и мијуче: „Жућове-јуначино, пусти ме да уђем!“

Док је то из кукуруза прислушкивао, мачак Тошо сав се накостијеши од велике љутине и дође сличан великом језу.

— Шарове, пусти ме напријед, а ти се сакриј иза мојих леђа, па кад Жућо јурне овамо, скочи и дочекај га.

Шаров прилеже на ивици кукуруза, а мачак Тошо стаде испред њега и повика:

— Мијау, изићи ми на мегдан, буволовче Жућо, лажове један, крадљивче брашна, зечја поруго, прасећа њушко!

Изненађен, Жућо од великог чуда прогута лаж коју је управо хтио да каже, па онда, да се не би осрамотио пред кокошкама, јурну пуном брзином према мачку Тоши урлајући:

— Опрости се с репом и ушима, више их нећеш видјети!

Попут олује, Жућо се сручи до кукуруза, али мачак Тошо муњевитом брзином одскочи у страну, а Жућо се истог тренутка судари с великим Шаровом и ...

...и настаде окретање, превртање, лајање, скичање, прашење, котрљање и режање. Двије лопте муњевито су се превртале и летјеле једна преко друге, све док жута лопта не одскочи далеко у страну, претвори се у Жућу и, колико су је ноге носиле, стругну низ ријеку према селу.

— Аха, држи га, држи га! — подругљиво повика за њим Тошо.

Чича Тришо је видио из млина завршетак те велике борбе, а кад је још препознао и свог Тошу, скочио је од радости као јарац, бацио увис брашнаву капу и повикао:

— Овамо, Тошо, стара хајдучино, да те твој чича загрли! Овамо и тога храброг Шарова, који је протјерао крадљивца Жућу!

Ехеј, било је ту загрљаја да се од њих нахерио млин, па суза радосница да се оросила читава ледина пред млином, било је уздаха да су шумјеле све околне врбе и јеле, толико причања да о томе и данас брбљају свраке и врапци.

У част мачкова повратка, чича Тришо приредио је велику гозбу и на њу позвао крчмара Винка Шљивића. Било је то славно весеље и пијанчење. Око поноћи, добро поднапити, чича Тришо и крчмар Винко ријешили су да се попну на небо и да виде зашто то нема мјесеца. Попели су се до пола млинског крова и одозго се отиснули у ријеку, добро се окупали и опет наставили да пију. Ујутру, видећи своје капуте потпуно мокре, стали су да их бију вичући:

— Хеј, зашто сте пијанчили воду?! Идите сад на сунце да се добро испавате!

ОПРОШТАЈНА ГЛАВА

Вријеме се шуња, пролази и лети — Брашњава глава — Необична слога — Жута мрља на хоризонту — Мјесец над ћелавом главом

Лете дани, пролазе мјесеци, а године се шуњају као мачка кроз високу

траву. Чича-Тришина воденица без престанка меље и бруји као неки огромни бумбар. На прагу сједи чича Тришо и пуши лулу. Коса му је већ сасвим бијела, ваљда од силног брашна које му већ годинама пада на главу.

Шаров и мачак Тошо обично сједе удно Чичиних ногу или шетају око воденице и пазе на незнане госте. Глас о њиховој слози и великом пријатељству допро је чак и до медвједа Крушкотреса Кукурузовића, који је важно прогунђао:

— И ја сам пола дана јурио чича-Брку да се с њим спријатељим, па никако није ишло. У чиче су биле превише сложене ноге.

Понекад, на бријегу далеко од воденице, на самом хоризонту, покаже се нека жута мрља. То буволовац Жућо заобилази далеко око Тошине куће.

Каткад мачка и Шарова поваздан код куће нема. Одлазе у госте у велико војводство Миша пророка и тамо под старом крушком воде дуге разговоре.

Једном годишње на дан мачкова повратка, чича Тришо и крчмар Винко Шљивић састају се код воденице, пију као рибе и пријете мјесецу:

— Чекај ти само, ми ћемо те већ једном скинути, да ти кажемо у брк! Кад већ не спаваш, ред је да пијеш или да бар причаш нешто смијешно.

А мјесец се на то само смјешка, облијева сребром чича-Тришину сиједу косу и крчмареву ћелу, огледа се у води, у очима мачка Тоше, који се пење уз врбу, и у зјеницама Шарова, који почесто на њ завија као и некад, кад је сједио везан под старом крушком подно планине.

